

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора ЯЗЛЮКА Бориса Олеговича

на дисертацію **КУХТІНА Юрія Вікторовича**

«Ефективне управління земельними ресурсами об'єднаних територіальних громад»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

зі спеціальності 073 «Менеджмент»

галузі знань 07 «Управління та адміністрування»

Актуальність обраної теми

Управління земельними ресурсами в територіальних громадах є однією з ключових складових, що визначає економічний розвиток і соціальну стабільність регіонів України. Земельні ресурси, як основний компонент продуктивних сил та виробничих фондів, потребують належного правового регулювання та ефективного адміністрування. В умовах децентралізації ці процеси стають ще більш актуальними, адже формування дієвої управлінської системи на місцевому рівні може суттєво підвищити економічну ефективність використання земель та сприяти стійкому розвитку громад. Водночас, наявність великої кількості нормативно-правових актів з управління земельними ресурсами в Україні створює додаткові виклики, зокрема через складність і фрагментацію правового поля. Уніфікація окремих аспектів нормативно-правового регулювання може спростити адміністративні процедури та підвищити ефективність управління на місцевому рівні, що є критично важливим як для державних органів, так і для підприємницького середовища. Особливої актуальності ці питання набувають в контексті запровадження військового стану, значного руйнувань цивільної інфраструктури, мінування земель територіальних громад, та необхідності відновлення життєвого простору міст і сіл. Ефективне управління земельними ресурсами в територіальних громадах не лише забезпечує стабільний економічний ефект, але й дозволяє досягти екологічної стійкості. Таким чином, тема дисертаційного дослідження Кухтіна Юрія

Вікторовича є надзвичайно актуальною та важливою для розробки стратегій сталого розвитку територіальних громад у повоєнний період, підвищення ефективності використання земельних ресурсів та забезпечення довгострокового економічного зростання регіонів України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна та практичне значення

Дисертація Кухтіна Юрія Вікторовича підготовлена на основі власних досліджень, які проведено методично правильно, із використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Дисертація є складовою частиною науково-дослідної роботи, що здійснювалась в рамках плану наукових досліджень Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва за темою «Економіко-правові засади управління земельними ресурсами на основі землевпорядного та кадастрового механізмів» (номер державної реєстрації 0116U003885) та Державного біотехнологічного університету за темою «Теоретико-методологічні засади управління земельними ресурсами та розвиток національної економіки в умовах забезпечення сталого розвитку» (номер державної реєстрації 0121U109407).

Дисертаційна робота містить елементи наукової новизни. Здобувачем було вперше обґрунтовано концептуальні засади побудови та архітекtonіки системи ефективного управління земельними ресурсами територіальних громад, які передбачають структурування подібних систем шляхом виділення чотирьох функціональних блоків, які уточнюють та конкретизують реалізацію функцій управління, з метою підвищення результативності управлінських впливів в менеджменті територіальних громад, а також забезпечення зростання економічних, соціальних й екологічних ефектів для мешканців громад від використання наявних земельних ресурсів. Також варто відмітити запропонований методичний підхід до комплексної оцінки ефективності управління земельними ресурсами в територіальних громадах, який базується на застосуванні фіскальних індикаторів діяльності територіальних громад певного регіону й характеризує фінансову

самостійність та економічну ефективність у сфері управління земельними ресурсами. Набули подальшого розвитку теоретико-методичні підходи до визначення поняття «ефективне управління земельними ресурсами», яке враховує фактор сталого економічного розвитку і передбачає формування такої управлінської системи, яка б забезпечувала стабільно зростаючий позитивний економічний ефект від використання землі з одночасним дотриманням екологічних і інших природоохоронних норм, а витрати на формування такого управлінського апарату були б оптимальними та адекватними отриманому економічному, екологічному й соціальному ефекту. Також набули подальшого розвитку теоретичні аспекти управління земельними ресурсами в територіальних громадах, а саме чітко визначено предмет, об'єкт, суб'єкти управління земельними ресурсами в територіальних громадах, а також мету такого управління в узагальненому та в конкретизованому значеннях. У роботі розвинуто прикладні напрями поліпшення екологічного стану регіону, гарантування його ресурсозбереження та покращення інформаційного забезпечення громад щодо стану земельних ресурсів шляхом створення інформаційної бази кількісного обліку та якісного стану земельних ресурсів, що сприятиме вирішенню проблем фрагментарності інформаційного фонду, дублювання і суперечливості інформації, яка надходить із різних джерел з метою обґрунтування еколого-економічних заходів щодо збалансованого землекористування. Досить цікавими з прикладної точки зору є підходи до експертного методу оцінки ефективності менеджменту територіальних громад, а саме проведено опитування керівників структурних підрозділів Зміївської міської територіальної громади стосовно якості управління, зокрема ефективності управління земельними ресурсами громади, у результаті якого виявлено ряд проблем та перешкод, що стоять на заваді розвитку регіону.

Практична цінність роботи значуща і полягає у розробленні теоретико-методологічних та прикладних положень, які доведені до рівня конкретних пропозицій для підвищення ефективності управління земельними ресурсами, можливих для впровадження на державному та регіональному рівні, а також на рівні аграрних підприємств. Результати дослідження схвалено та прийнято

до впровадження Зміївською міською радою Чугуївського району Харківської області (довідка № 01-12/2243 від 31.07.2024 р.), а також ФГ «Світанок – 2020» Чугуївського району Харківської області (довідка № 18 від 29.07.2024 р.). Окремі положення дисертації використовуються в навчальному процесі Державного біотехнологічного університету (Акт впровадження від 28.06.2024 р.)

Достовірність наукових досліджень

Про достовірність одержаних автором результатів досліджень свідчать використані сучасні методи наукового дослідження, які використовуються для вирішення наукових проблем управління земельними ресурсами. При аналізі отриманих результатів було застосовано сучасні засоби програмного забезпечення. Достовірність даних підтверджено достатнім обсягом досліджень та застосуванням надійних методів статистичної обробки даних. Висновки та рекомендації аргументовано результатами власних досліджень, вони відповідають меті та поставленим завданням.

Повнота викладення матеріалів досліджень в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 14 наукових праць, з яких 6 статей у наукових фахових виданнях України та включених до міжнародних наукометричних баз даних, 2 статті у періодичних наукових виданнях держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу. Основні положення дисертації було апробовано на вітчизняних та міжнародних конференціях та опубліковано 6 тез наукових доповідей.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають авторові право публічного захисту дисертації. Ці публікації висвітлюють ключові аспекти дослідження та демонструють його наукову новизну і практичну значущість.

Аналіз структури і змісту роботи

Оформлення дисертації оцінювалося відповідно до наказу Міністерства науки та освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами).

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 225 сторінок, з яких основний зміст роботи викладено на 191 сторінці комп'ютерного тексту. Робота містить 25 таблиць, 24 рисунки, 9 додатків, розміщених на 18 сторінках. Список використаних джерел налічує 156 найменувань.

У першому розділі узагальнено нормативно-правові засади управління земельними ресурсами на загальнодержавному та місцевому рівні, визначено та узагальнено концептуальні засади ефективного управління земельними ресурсами в територіальних громадах, а також уточнено методичні підходи до оцінки ефективності управління земельними ресурсами

У другому розділі дисертації проаналізовано сучасний стан земельних ресурсів в Україні та діюча система адміністративно-територіального устрою на базі територіальних громад, здійснено комплексну оцінку ефективності управління земельними ресурсами територіальних громад Харківської області, визначено місце екологічної складової управління земельними ресурсами в територіальних громадах як важливого чинника ресурсозбереження і розвитку регіону.

У третьому розділі обґрунтовано концепцію ефективного управління земельними ресурсами в територіальних громадах, запропоновано порядок оцінки ефективності управління земельними ресурсами територіальних громад експертним методом, а також методику комплексної оцінки ефективності управління земельними ресурсами територіальних громад.

Кожен розділ дисертації має свою наукову значущість, слугує науковим підґрунтям для наступного розділу, в результаті об'єднання всіх розділів сформульовано цілісне та системне бачення процесу управління земельними ресурсами територіальних громад.

Висновки викладено в логічній послідовності відповідно до мети та поставлених завдань, вони повністю відповідають змісту власних досліджень

і засвідчують досягнення здобувачем поставленої мети. Ефективне виконання поставлених завдань відбулося завдяки вдало підібраній методології та вмілому її застосуванню.

Під час виконання дослідження мета дисертації була досягнута, а робота є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою роботою, в якій викладено науково-обґрунтовані висновки та рекомендації, що подаються автором до публічного захисту. Робота містить відповідні посилання на ідеї, результати та тексти інших авторів, забезпечуючи належне цитування і тим самим підтримуючи академічну доброчесність. У дослідженні немає привласнення чужих ідей; усі використані результати або слова інших авторів належним чином цитуються, що гарантує відповідність високим стандартам наукової етики.

Зауваження та питання для дискусійного обговорення

Позитивно оцінюючи результати дослідження Кухтіна Юрія Вікторовича, відзначимо, що у дисертації містяться окремі положення, які можуть слугувати предметом наукової дискусії, зокрема такі:

1. Автору слід було б ретельніше підійти до ідентифікації предметно-об'єктної сфери дослідження в контексті його теми, принаймні, розділити дефініції «ефективність» та «ефективне управління», адже у наведеній редакції об'єкт дослідження є надто неконкретизованим по відношенню до предмета й теми, а додавання до нього додаткового процесу «оцінки ефективності» лише розширило предметно-об'єктну сферу виконаного дослідження та знизило ступінь її конкретизації, яка мала б акцентуватися виключно на проблемних питаннях забезпечення ефективного управління земельними ресурсами.

2. При аналізі нормативно-правової бази, яка визначає специфіку та регулює земельні відносини (підрозділ 1.1) автор лише констатує наявність кодифікованих та інкопорованих законів та підзаконних актів, а також

перелічує задіяні інституції, державні організації та суб'єкти реалізації державної політики в сфері земельних відносин без критичного аналізу, виявлення правових колізій, окреслення напрямів та шляхів удосконалення й розвитку нормативно-правової бази регулювання земельних відносин. Втім, одним з винесених на захист положень новизни є наступне: «набули подальшого розвитку нормативно-правові засади управління земельними ресурсами, а саме систематизовано чинну законодавчу базу, здійснено структурування та узагальнення нормативно-правових актів чинного земельного законодавства відповідно до кола врегульовуваних питань». Відповідно, незрозуміло, в чому полягає авторська систематизація законодавчої бази та наскільки виправданими є постановка такого конкретизованого завдання та винесення на захист такого положення в межах спеціальності, за якою підготовлена дисертація.

3. П'яте положення в рубриці «набули подальшого розвитку» фактично дублює перше положення рубрики «удосконалено», що є некоректним з огляду на логіко-структурну схему дослідження та загальноприйнятні прийоми подання наукових результатів, які виносяться на захист.

4. Вважаємо, що розділ 2.3., який присвячений екологічній складовій управління земельними ресурсами в територіальних громадах як важливого чинника ресурсозбереження і розвитку регіону, потребує додаткового аналітичного матеріалу по окремим територіальним громадам, що дало б змогу більш обґрунтовано підійти до питання реалізації екологічних програм територіальних громад.

5. У запропонованій автором концепції формування системи ефективного управління земельними ресурсами в територіальних громадах (рис. 3.2) автор не розкриває позицію щодо мотивації, як однієї з функцій управління.

Наведені дискусійні положення і зауваження не знижують наукової новизни і практичної цінності одержаних результатів дослідження.

Загальний висновок

Дисертація Кухтіна Юрія Вікторовича на тему: «Ефективне управління земельними ресурсами об'єднаних територіальних громад» є завершеною науковою роботою, виконаною самостійно. Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, достатньо обґрунтовані. Зміст дисертації відповідає меті і поставленим завданням та повністю розкриває тему, за якою виконувалася робота.

За змістом і оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 р. (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03 квітня 2019 р., № 502 від 19 травня 2023 р. та № 507 від 03 травня 2024 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31 травня 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 р., № 502 від 19 травня 2023 р. та № 507 від 03 травня 2024 р.), а її автор Кухтін Юрій Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної експертизи
та землевпорядкування

Західноукраїнського національного університету

Язлюк

Борис Язлюк

Борис ЯЗЛЮК